

משרד החינוך והתרבות - המחלקה לתרבות תורנית

פלוו הדרכה להוראת פ"ש השבוע
פ"פ הגליונות של נחמה ליבוביץ

276

ל"ג ז' - י"א

כי תשא (תשכ"ח)

בגליון כי תשא של תשכ"ב עסקנו בפרקים ל"ב-ל"ג-ל"ד והקדשנו כל עיוננו לתפילת משה, או ביתר דיוק, לשלש הפעמים בהן פותח משה בתפילה ובבקשה וב"משה ומתן" ובקשה סליחה וכפרה על חטא העם, הלא הם הפסוקים:

ל"ב י"א-י"ג
ל"ב ל"א-ל"ג
ל"ג י"ב-ל"ב

וראינו כיצד מהות שלש שיחות אלה - שלשה שלבי סליחה.

הפעם עוסקים אנו בפסוקים המבדילים בין שני שליש, פסוקים הנראים כמאמר מוסגר; והמספרים לבו על זאת משה מקרב העם, מקרב המחנה ועל הקמת אותו "אהל מועד" זמני שאינו אותו "אהל מועד" שמדובר עליו בפרשת תצוה - הוא המשכן.

היש לדון מעשה זה של משה לגנאי או לשבח - בזה נחלקו הדעות. האם זהו מעשה המסמל יאוש של משה מן העם ומיעודו או הוא למוד ולקח לעם? בשאלה זו עסקנו בפרוטרוט בגליון כי תשא תשכ"ג. הפעם עסקנו בעיקר בפסוקים האחרונים של פסקה זו. לחשיבותו של מאמר מוסגר זה מעיר בורר:

... המאמר המוסגר על האהל (ל"ג ז' - י"א) הכרחי, שכן במקום זה עיקר הוא סבהינת הבשורה - הוה אומר מבחינת תאולוגית - להעמידנו על דיוקו של ההבדל בין "דבר פנים אל פנים" שבפסוק י"א, שאליו יש להשוות "ידע פנים אל פנים" (דברים ל"ד י') לבין "ראה פנים" (שמות ל"ב כ', כ"ג). ואמנם עיקר עסוקנו בגליון זה הוא בדבור פנים אל פנים.

בשאלה זו רומז בעל העקדה לדברי הרמב"ם הלכות יסודי התורה פרק ו' הלכה ו': ... כל הנביאים יראים ונבהלים ומתמוגגים (= נבהלים מפחד החזיון) ומשה רבנו אינו כן. הוא שהכתוב אומר: "כאשר ידבר איש אל רעהו". כלומר: שאין אדם נבהל לשמוע דברי חברו, כך היה כח בדעתו של משה רבנו להבין דברי הנבואה והוא עומד על עמדו שלם.

ואולם המעין שם בהמשך דברי הרמב"ם יראה שבעל העקדה מתרחק מאד מדברי הרמב"ם בהבדל שבין מדרגת משה למדרגת שאר הנביאים. דברי בעל העקדה מוסברים בפרוטרוט יתר בדברי האברבנאל - אשר כדרכו אינו מזכיר אותו, אם כי הוא חוזר על דבריו כמעט מולית:

"כאשר ידבר איש אל רעהו" ר"ל היה מדבר בלי אמצעי למשה... עם שמיד היה שב אל המחנה ומתעסק בעניני העם. כי הנה לא היה הדבור במעט סמוך בעבור זה, אבל היה בעודו במחנה שלם במדיניות והנהגת העם ובחזירתו באהל היה מבוא מהקב"ה בלתי אמצעי...

ואף הוא מביא את מדרש חז"ל "פני משה כפני חמה..." וכן היה משה מאיר בנבואתו ובעתו כפי המדיניות הצריך לאומת זהם שני הצדדים...

קאסוטו אף הוא מפרש את שובו למחנה כפניה לצרכי צבור, אלא שאין הוא רואה כאן הבדל בדרגת משה ויהושע:

הוא לא היה יושב בהתמדה באהל מועד, מכיון שהיה לו לעסוק בצרכי צבור, אבל האהל לא נשאר בלי שמירה של כבוד. ומשרתו יהושע היה "נער", כלומר משרת בקדש והוא "לא ימיש מתוך האהל". יש כאן הקבלה לי"ג כ"ב: "לא ימיש עמוד הענן יומם ועמוד האש לילה לפני העם". כשם שה' שומר על עמו, כך שומר עמו על המקום המקודש לו, בהתמדה. עד כאן דברי קאסוטו.

נחמה ליבוביץ

* "חזון מאמר" המלה המנחה ואב הצורה של הנאום" בספרו "דרש של מקרא" מוסד ביאליק 1964 עמ' 302.